

# ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΑ

## Α'. ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΜΟΝΤΑΙΓΝΕ

### 1. ΔΟΚΙΜΙΑ.

2. *ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ*. Πρωτοδημοσιεύτηκε στα 1774.
3. *ΤΡΙΑΝΤΑ ΠΕΡΙΠΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ*. Πρωτοδημοσιεύτηκαν στα 1877.

## Β'. ΠΡΩΤΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΩΝ "ΔΟΚΙΜΙΩΝ"

1580. Τα δύο πρώτα Βιβλία. Έκδίδονται στο Μπορντώ.
1582. Β' έκδοση τῶν δύο πρώτων Βιβλίων, με λίγες προσθήκες τοῦ Montaigne σχετικές με τὸ ταξίδι του και με πρόσφατα διαβάσματά του ἰταλικῶν ἔργων. Μπορντώ.
1587. Γ' έκδοση, ὁμοια με τὴ Β'. Παρίσι. Ἡ πρώτη παρισινή έκδοση. Στα 1586-1587 ὁ Montaigne κάνει πολλές προσθήκες στα δύο πρώτα Βιβλία, και γράφει, στὴ σειρά πού τυπώθηκαν, τὰ 13 δοκίμια τοῦ Γ' Βιβλίου.
1588. Νέα έκδοση τῶν δύο πρώτων Βιβλίων, με παραπάνω ἀπὸ 600 προσθήκες, και με τὸ Τρίτο Βιβλίο, πού πρωτοτυπώνεται. Παρίσι. (Ἡ έκδοση αὐτὴ τιτλοφορεῖται Ε'. Ἡ Δ' εἶναι ἄγνωστη.)
1595. Έκδοση μεταθανάτια, φροντισμένη ἀπὸ τὸν Pierre de Brach και τὴ Δεσποινίδα de Gournay. Παρίσι. (Ἡ ἀκριβέστερη ἐπανεκδοση αὐτῆς τῆς έκδοσης ἔγινε στὶς μέρες μας ἀπὸ τοὺς Courbet και Royer, ἐκδότης Lemerre.)

Τὴν έκδοση τοῦ 1595 οἱ δύο ἐπιμελητές της τὴν ἔκαμαν ἔχοντας ὑπ' ὄψη τους ἓνα ἀντίγραφο τοῦ λεγόμενου Ἀντίτυπου τοῦ Μπορντώ, δηλαδή ἑνὸς ἀντίτυπου τῆς έκδοσης τοῦ 1588, πού στα περιθώρια του σημείωσε πλῆθος διορθώματα και προσθήκες ὁ Montaigne. Ἀπὸ τὶς ὁδηγίες πρὸς τὸν τυπογράφο τὶς σημειωμένες στὸ πίσω τῆς προμετωπίδας, ἀπὸ τὴν ἀντικατάσταση τῆς μνείας Πέμπτη έκδοση με τὴ μνεία Ἑκτη έκδοση, ἀπὸ τὴν ὁδηγία γιὰ τὸ βάλλισμο τοῦ τίτλου στὸ πάνω μέρος τῶν σελίδων, φαίνεται ὀλοκάθαρα ὅτι τὸ Ἀντίτυπο ἢ τὸ Χειρόγραφο τοῦ Μπορντώ — πού μιὰ ὠραία έκδοσή του ἔκανε ὁ Στρόβσκι και μιὰ φωτοτυπικὴ έκδοσή του ὁ οἶκος Hachette — δὲν εἶναι μόνο τὸ ἀύθεντικότερο ὡς τὶς παραμικρὲς λεπτομέρειες τελειωτικὸ κείμενο τῶν *Δοκιμίων*, ἀλλὰ και τὸ κείμενο πού τῷ ἴδιος ἐτοιμάσει και λογάριάζε νὰ τὸ τυπώσει<sup>1</sup>.

---

1. Τὸ Ἀντίτυπο ἢ τὸ Χειρόγραφο τοῦ Μπορντώ, μετὰ τὴν έκδοση τοῦ 1595, τὸ κληροδότησε ἡ γυναίκα τοῦ Montaigne στὸ τάγμα τῶν Feuillants. Σήμερα βρίσκεται στὴ Δημοτικὴ Βιβλιοθήκη τοῦ Μπορντώ.

Είπαμε ότι ή έκδοση του 1595 είχε ως βάση, όπως διαπίστωσε ο Στρόβσκι, όχι άλλο χειρόγραφο από το Χειρόγραφο του Μπορντώ, αλλά ένα αντίγραφο του, που έγινε στη Guyenne, και στάλθηκε από κει στη Δίδα de Gougnay, στο Παρίσι. Το αντίγραφο αυτό, όπως φαίνεται από τις πρόσφατες εκδόσεις του Χειρογράφου του Μπορντώ, ήτανε λαθεμένο, έξον δέ απ' αυτό, οι εκδόσεις του 1595 το είχαν αλλάξει σε πολλά μέρη, είτε για να μαλακώσουν την πολύ τολμηρή σκέψη του Montaigne, είτε για να διορθώσουν τις «επαρχιώτικες» και τις «παλαικές» εκφράσεις του και να συμμορφώσουν το ύφος του με τους παριζιάνικους εκφραστικούς τρόπους του καιρού του.

Μόνο γνήσιο, ή μάλλον το πιο γνήσιο κείμενο των Δοκιμίων είναι το Χειρόγραφο του Μπορντώ. Κι' αυτό όμως έχει ελλείψεις. Ο βιβλιοδέτης από άπροσεξία έκοψε εδώ κι εκεί μερικές άράδες στις άκρες των σελίδων· επίσης τα κομμάτια τα χαρτιά<sup>1</sup> όπου ο Montaigne σημείωνε τα διορθώματα και τις προσθήκες του όταν τα περιθώρια του βιβλίου δεν είχαν πια χώρο, χάθηκαν. Έπειδή λοιπόν το αντίγραφο του Χειρογράφου του Μπορντώ έγινε πριν προξηνηθούν αυτές οι βλάβες, ή έκδοση του 1595 χρησιμοποιείται για συμπλήρωση των κενών του Χειρογράφου του Μπορντώ.

### Γ'. ΝΕΩΤΕΡΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΩΝ «ΔΟΚΙΜΙΩΝ»

COURBET και ROYER, Παρίσι, 1872-1900, 5 τόμοι. (Ακολουθεί πιστά την έκδοση του 1595.)

STROWSKI, Μπορντώ, 1906-1933, 5 τόμοι. (Έχει ως βάση το Χειρόγραφο του Μπορντώ.)

P. VILLEY, Παρίσι, 1922-1923, 3 τόμοι, Alcan.

PLATTARD, Παρίσι, 1931-1933, 6 τόμοι, έκδ. *Les Textes Français*.

THIBAUDET, Παρίσι, 1946, σ' έναν τόμο, έκδ. N.R.F., στη σειρά της *Pléiade*.

Έγιναν και μερικές εκδόσεις του Montaigne με νέα γαλλική όρθογραφία. Σημειώνω την έκδοση του PIERRE D'ESPEZEL: *Δοκίμια και Ταξιδιωτικό Ημερολόγιο*, 7 τόμοι, έκδοση της *Cité des Livres*, Παρίσι, 1930.

Με νέα επίσης γαλλική όρθογραφία δημοσίευσε μιá έκλογή από τα *Δοκίμια*, ο GEORGES ROTH. (Το έργο τουίτο το αναφέρει ο Pierre d'Espezel στην Εισαγωγή του, σελ. XVI.)

Άλλη έκλογή («Κείμενα Διαλεγμένα») είναι του EDMOND GILLIARD, στη σειρά *Le Cri de la France*, έκδ. Egloff.

1. Ήσαν βαλμένα ανάμεσα στις σελίδες. Για το ότι τα χρησιμοποίησε πράγματι ο Montaigne μαρτυρούν διάφορες ένδείξεις και παραπομπές.

## Δ'. ΜΕΡΙΚΑ ΕΡΓΑ ΓΙΑ ΤΟΝ MONTAIGNE

PAUL STAPFER: *Ἡ οἰκογένεια καὶ οἱ φίλοι τοῦ Montaigne.*

J. STROWSKI: *Ἀπὸ τὸν Montaigne στὸν Πασκάλ.*

LANSON: *Τὰ «Δοκίμια» τοῦ Montaigne.*

PLATTARD: *Ὁ Montaigne καὶ ἡ ἐποχὴ του.*

P. VILLEY: *Ὁ Montaigne καὶ οἱ ἐπὶ ἐρχόμενες γενεές.*

P. MOREAU: *Montaigne, ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ ἔργο.*



# ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

MICHEL DE MONTAIGNE Χαλκογραφία τοῦ Thomas de Leu. Προμετωπίδα	
Πρόλογος . . . . .	Σελ. 9
<b>ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ</b> . . . . .	11
<b>ΤΟ ΕΡΓΟ</b> . . . . .	41
<b>ΟΧΤΩ ΔΟΚΙΜΙΑ ΤΟΥ ΜONTAIGNE</b> . . . . .	61
<i>Περὶ Παιδων Ἀγωγῆς</i> . . . . .	63
<i>Περὶ Φιλίας</i> . . . . .	147
<i>Ἐς αὐριον τὰ σπουδαῖα</i> . . . . .	179
<i>Συνείδηση</i> . . . . .	187
<i>Περὶ Ἐλευθεροδοξίας</i> . . . . .	199
<i>Δὲ γενόμαστε τίποτε ἄδολο</i> . . . . .	211
<i>Κατὰ τῆς Ὀκνηρίας</i> . . . . .	221
<i>Οἱ τρεῖς Συναναστροφές</i> . . . . .	231
<b>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΑ</b> . . . . .	263

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ  
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ  
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ  
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

**CE VOLUME VINGT-HUITIÈME DE LA  
COLLECTION DE L'INSTITUT FRANÇAIS  
D'ATHÈNES A ÉTÉ COMPOSÉ A L'ATELIER  
DE L'INSTITUT ET ACHÉVÉ D'IMPRIMER  
LE VINGT DÉCEMBRE 1956**

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π  
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006